BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE FIRENZE

Prest: P: Vick

Petri Victorij. Kal. Nouemb. M. D. XLIIII. Ro.

Non paucos uostrum arbitror, probi adolescentes, hunc diem aliquo expectasse, cum animis corporibusq; refectis, à preteritis laboribus integri, atq; alacres huc reuertereminj. Vt. n. assiduæ curæ, cogitationesq; animum frangunt, nec parum hominibus fastidij gignunt, ita diuturnum otium, longaq; cessatio ab ingenuis artibus honestisq; laboribus, nō inutilis solum, sed iniucunda etiã ingratáq; cupidis laudis, et ad gloriam natis iuuenibus esse consueuit. Ipse sanè quamuis mihi, multas curas molestiasq; apporter: nunq; tñ illum ualde reformidaui, tantum in me desiderium est uobis obsequendi, ac laudibus utilitatibusq; uestris inseruiendi. Quamquàm quod ~~mihi~~ tempus mihi uacuum à magnis curis, assiduisq; laboribus datum? quando ego respirare à perpetua lectione librorũ, continuisq; uigilijs potui? quando denique mihi tãquillam atq; otiosam horam ducere licitum est? Sciunt qui meum familiariter uiuunt, quæ aliis feriæ sunt, mihi agmen molestiarũ afferre. Cum. n. omnium rationũ quæ possum, uobis, studiosisq; literarum

prodesse cupiam, nullam mihi horam solutam ac liberā
reliqui, et id tempus quod uteribus laboribus cōpensādis
assignatum est, omne maioribus negotiis distentus
traduco. Neq; tamen cum omnia faciā, mihiq; ipsi
nulla in re parcam, plusquàm debeo, facio. Magnum
enim est onus quod suscepi, magna quæ à me merito
postulantur: aut .n. deponendum id est, aut ita sustinen
dum, ut quò ferri à me debet, aliquando comportē.
Ratio aūt alia (nisi fallor) nō est, nouū semper
huic ueniendi, et quæ alere possint animum, oblectan
req; eorū qui audiunt dicendi (nisi omnibus
temporibus atq; horis, in illis undiq; colligendis occupis
Commutatis igit̄ potius laborum quàm requiescendū
mea apellanda est: unde etiam redimus huc meus
minus molestus est, uel Jucundus potius. Postquàm
enim uitam meam in acerrimis studijs constituere
debeo, uarietas hæc litterarū, suauitatem mihi
quandam affert. Maior tamen in me uoluptas
gignitur, cum cogito fore ego uestro numero
aliquos, qui diligentia curaq; mea instructi
et cohortationibus meis incitati, meas horas studiorū

attingam, et summam apud omnes laudem ob
eximiū ingeniū, magnamq; optimarū rer
scientiam conseguant. Hæc .n. sunt quæ me
quoque ornare possunt, et quę si udero incredi
bilem gaudebo; Officio .n. mihi meo et desiderijs
parentum uestrorum satisfeciſſe uidebor. Magna
aūt est iucunditas bonestis hominibus intelligere
se industria sua aliis profuisse, atq; expectationi
hominū respondisse. Sed ut hunc de me sermo
nem omittam adiosq; rdeam optimi mihi q;
charissimi adoleſcentes, si ramente qua puto
huc uenistis, uobisq; deesse nō uultis, spero
uos hoc anno iudicium meum probaturos et magnā
lętitiam ^b. ^a. uestris animis allaturos. Ea .n. mihi
uidebor uobis propositurus, quę mirifice ipsa
expolire, et uiam undiq; nobis munire ad
summam laudem consequendam possint. Hic
tamen de autoribus ipsis nunc sermonem mſi
tam, scire .n. iam illos arbitror, utilitatem
singulis partibus explicandis pariet, et a me
quoque initio declarationis ipsorum explanabi
tur: Sed de genere studiorum eorum

quiq3 [redacted] inde fructus exsistere possint: aliquantu
disputabo. Nihil undiq3 perfectum
absolutumq3 in terrenis mortalibusq3 rebus inueniri
planum est, amictaq3 etiam quę preclara bri-
tyncera atq3 ab omni malo uacua nō sant: sed cū
eximiis bonis quę possidem coniunctum atq3 admix-
tum aliquid uitij ac labis necessariò habeat: quod
purgare, ac summo studio delere oportet illos, qui
ueros inde fructus maximosq3 utilitatesq3 capere uolut.
Quod si nulla res integra à natura egregia, prestan-
tissimum hoc animal profectò est, quod hominem uo cat.
Cum enim ex animo corporeq3 ut cæteri animates
concretum sit, quod commune ipsi cum alijs nō est
altera ipsius pars ex qua constat, aut cælestis pror-
sus diuinaq3 esse, aut multū in se dignitatis
habere existimat. Ipsum tamen siue ex concre-
tione illa societateq3 terrena, siue ex institutis
uitę i prauaq3 educatione ita uitiat, ut sæpe nihil
cælestis diuinumq3 prę se ferat, ac potius quo sapi
entiq3 deterius illud cū male utatur, reddat.
Maiora namq3 sibi cæteris q3 auxilio ipsius, detri-
menta affert, quàm spoliatum illo faceret unquā

potuisset. Quod.n. imbecillum infirmumq; est, periculum aliis creare ac maius aliquod damnum importare nō potest. Hoc intelligentes prisci illi mortales, ut mala incommodaq; declinarent quæ hominibus ab hominibus nascūtur, operam dederūt, ut maculas inde omneis eluerent, cūctaq; extirparent, quę noxia pestiferaq; essent, ac totum demq; animū excolendum susceperūt. Cum autem plures ab ipis rationes excogitatę forent (nam et metu à vitijs coërcere, et præmio ad virtutem allicere conati sūt) nullam certiorē meliorēmq; inuenerāt liberalibus studiis scientiāq; artiū ingenuar. Nullę.n. leges tam seuerę sunt, ut à flagitiis penitus homines deterreant: Sperant.n. multi, quod scelus commisērūt clam fore, ac si indicas effugere potuerint peccatum suū, quamuis atrox, impunitum futurū. Alij autem gratia, opibus, diuitijs copia amicorq; freti, si palam etiam res facta fuerit confidunt se iudicium perrupturos. Nec pauci reperiūt: qui honori ac glorię uoluptates corporis anteponūt, nec laude aut præmio ullo, ad rectē aliqd agendū aut̄ tempora

excitantur: quod si studiū in animo purgando
adhibitū sit, & stirps, ac semen omniū ma
lox inde sublatum fuerit, ipse sua sponte
à factis improbis turpibusq; abhorrebit.
oportet igitur, vt omnem ferit atem exua-
mus, & quicquid in nobis agreste duriusq; est,
molliamus, iudicū sapientū, viāmq; ab illis
monstratam sequi, ac teneram in primis eta
tem hac disciplina imbuere, vnde humani-
tatis studia hæc, liberalesq; appellata sunt,
Informant. n. animos puerosq; ad humanitatem
& liberos præcipue, ingenuosq; homines decent,
Constant autem & cognitione optimarū, elegan
tissimarūq; artiū, quæ quemadmodū ingentis
utilitatis afferūt, ita etiam plurimas suauita-
tes, oblectationesq; studiosis ipsis gignunt:
Nullaq; enim literaq; tractatio tam capida,
iucundaq; est, & quæ magis omnibus tempo
ribus, etatib; locis accomodata sit. Illam aut
à græcis hominib; inuentam eandē postea
gentes, quæ opibus, imperioq; floruerunt,
receperūt, atq; in summo semp honore, præcio-
q; habuere. Neq; n. oparij homines, abiectissimæq;
fortunæ his præclarissimis artibus instrui pos
sunt, sed illis operam dare coguntur, quæ
cum corpus alant, eodem tñ cum tractat
de seruis illud vendunt, & non parū labefac
tant: Romani autem præcipue homines

illas aliquando arripuerunt, et cū à bellicis rebus omnibus omnis nationibus, profligatisq; hostibus requiescere cœperunt, totos se ad hæc studia contulerunt, sine quibus, neq; quomodo se libere in otio oblectarent, neq; quomodo tantum imperium sustinerent, habebant. Neq; enim iisdem artib, quibus otiū paratur, retinetur. Alia enim belli, alia pacis studia sunt, Sed ut armis militaris disciplina augendæ reipub. finibusq; propagandis necessaria sunt, ita studia liberalia atq; ingenua et ornandæ paci, ac stabiliendæ quiet accommodata sunt. Quod autem de Romanis hominib dictū est, idem etiam de cunctis opulentis populis uere prædicari pot, nisi aliqua ita immanis, sceleraq; gens est, ut ab omni cultu abhorreat, quæ tamen, aut sæpe illa, frustraq; experto reuocanda, necesse est, et tandem aliquando ipsa conficiatur, aut suæ unam uiam habet, diuitem tantum mentis excendi, et mitiorem, humaniorem q; naturam amplectendi. Saltem enim parefacit experta ingenuis artib, et humanioribus hæc studia colere incipiat. Non pauci aliæ Europæ nationes, quæ barbaræ olim agrestesq; habebantur, hac una ratione se expoliuerunt, receptisq; his humanioribus studijs, humaniores subito moderatioresq; extiterunt. Vnde manifesto intelligitur

non regiones, cęlúq; noves informare, naturamq;
incolarũ aut ſpeciem aut mitem veddere, ſed
uitæ inſtitutionem, disciplinamq; hoc maxime
præſtare: cũ etiam planum ſit, vt ingenia mi
tę ſcere cultu doceamus, ita etiam mutata ra-
tione uitæ, veterèq; disciplina velicta, eadem
efferari: Vt quod de agris quotidie euenire
uidemus, idem prorsus de animis ingenijsq;
comperire ſpiciamus. Nam vt cultura diligen
tiaq; agricolarũ, qui ſteriles antea, infecundi
erant, ferũles atq; vberes fiunt, vt qui
fructuoſi admodum, fecundiq; erant, develi
di, vt nullo labore, induſtriaq; agricolarũ ſubacti
ſterileſcant. eodèq; ſi prima diligentia illos colimus
unde multo minores fructus capere poſſumus,
quanto magis conuenit optimam noſtri partem,
animos expolire? vnde infinitas maximasq;
utilitates ꝓcipiemus; Sine vet. n. veſtigalibus
agrorũ, tantaq; frugum ac pomorũ copia, ſi
ne tot denique vini generibus, ſuauiſſimiſq; ſa-
poribus, qui ex infinis arboribus fundũtur, ve
re uiuere poſſumus, ſine fructibus uero ani
morũ, qui ſcientia optimarũ artium efficiũt,
bene, rectèq; uiui nullo pacto poteſt. Vnde
ingeniosi viri, ſimiliq; poëtæ non ſine causa
dixerunt, elegantiſſimiſq; verſibus docuerunt, mul
ta maiora mortalibus beneficia attuliſſe, qui di
uinarũ repertores exiſtimati ſunt, quàm qui
ciuilis agros, frugesq; collectio ſua oſtenderũt.

quòd sine illis aliquo modo uiui possit, orbato
autem lonis artibus, vetòq; institutione destitu
ta vita hominum, vita nullo modo existiman
da sit, ut bellua quoq; potius, quàm participem
varionis animantium habenda: Cum tot igitur
ex his studijs commoda capiantur (nam vsibus
quoq; uitæ multis seruire has literas mani
festum est) ac tot, tamq; sinceræ voluptates
inde orianntur, quis illas degustare nolit? quis
sapiens parer, amatorq; liberorq, ac uerus deniq;
parer non filios hac disciplina erudiri velit!
quis laudis cupidus adolescens non hanc quam
libenter ingrediatur, alacriq; animo hæc studia
sectatur! vnde plurimas quasitates, ingenuasq;
multas oblectationes haurire queat. (Etenim
enim quæ uulgo existimantur voluptates, ea
re voluptates non sunt, plusq; ægritudinis
quàm lætitiæ secum ferunt, sed nam fasci
dia eiso gignunt, sanctatemq; illis, qui pon
tus corrupti non sunt, ac tumentis vitij
iniquinam cui hanc nullo unq; sanctus ho
minem capiat. Nam quandam quamq; in
tam reprehensionem illæ habeant, quam
rei familiaris iactura, corporisq; aut animi
detrimento exercentur, planum omnibus est
cum sit contra laudem proclive ipsis
asserere. Lætitiam parentibus, nullis parenti
bus damnum nullam corporis lædem inuenit

animo suauissimũ cibũ prębeant, sydem mora-
mor; sonor; ostendent, quor; recte arpor-
dine comparatione etiam hanc in primis esse
studiosam decet. Nihil. n. magnũ in vita ab
aliquo expectari potest qui non maiore ho-
nore; sitire nec aliâ gloriam expetere
cęperit. Qui autem primis temporibus des-
derio laudis flagrarint, si habuerint, qui
uerum iter gloriæ demonstrent, præceptis
eor; parere non recusarint, sine dubio
maximam processu etatis gloriam consequ-
quis uero tam celeri ingenio est, quis tam
angusto animo, adiectoq; præditus, quis tam
humum semy; spectans, nec præclaram nam-
tuam cogitans, qui splendore gloriæ uiso, qui
demonstrata uirtute, nonestate non studio illam
amet, non desiderio ipsius statim inflam-
non potis deniq; uiribus, continuoq; curs cam
prosequamur! Qui autem primoribus laboris has
literas degustarint, qui hanc uiam studio-
ingressi fuerint, ipsam mentis oculis manifes-
to uidebunt, ac pene etiam manu prehende-
ut si sibi deesse noluerint, penere illam temp
nec ullis unqs casib amittere postea possint.
Vide enim melius officia pôni viri, quam ex
literæ memoria euoluendo intelligimus. Qui
philosophor; præcepta tantum efficiant ad
bene de quis ciuibus merendum quam scripto

vt & græcarũ & Romanarũ vetũ memoriæ ꝓdidẽtur, in quibus tanq̃ in speculo facta optimorũ ac fortissimorũ virorũ cernitur, vt quilibet inde sibi ꝓponere possit exemplar ad imitandũ. Quæ auctoritas grauissimorũ hominũ tam facile à malis coercet, & ad virtutes impellit, vt scripta poetarũ, Cum enim illi ingenio suo exornant honestos viros, præclarèq̃ ipsorũ facta extollunt aut contra turpes deformant, & pernisq̃ nobis inuerunt, quis non improbum virum oderit? ac toto pectore illam fugiat? rectam autem diligat, ardentiq̃ animo sectetur. Nam ipsos plenos libros esse optimarũ sententiarũ, ac præcipuè puerorũ animis informandis vtiles esse quis ignorat? Oratorũ uero tractatio quàm elegans, iucundaq̃ est? Quã cultusq̃ exercitatio quando pro re conducat & in publicis & in priuatis rebus manifestum est. Si enim soli, quod nobis solis, natura datum est, præclarè efficiunt, tantumq̃ pene cæteris hominibus præstare facultate dicendi, quantum reliqui in eo studio non exercitati muti animalibus, quæ penitus expertes ipsius sunt, antecellimus, vt eloquentia nos facile possimus ad nos vtiles reliquos ciues quos hortari, ab inutilibus reuocare, celebrareq̃ iustos & fortes viros, iniustos uicesq̃ exagitare, deuocare saluberrimo consilio, quibus periculis aliquos ex

dicij creauit sit, malos, nocentesq; vepres e
è cultura exturbare, et alijs multis copijs
ac locis maximos vberrimosq; fructus reip
pararet: hic aut precipue res seges et ma
teries huius operis fuerat, maiorq; etiam
artium et ingeniarum omnium disciplinarumq;
illas, iniunctaq; non esse constat, sed etiam in
am aperire ad philosophiam, vt qui his in
structi sint, postea nullo labore peruenire
ad preclarissimam illam omnium artium scien
tiam conuincq; q non didicerint, illuc aspirare
nullo ratione queant. Vnde consilium mag
q nostros magnopere laudari debet, qui ti
tios quos in primis his liberis imbui nolue
runt, atq; hic laus ipsis et multis alijs
gentibus populisq; communis est. Quę enim ci
uitas, uel Europę populus, quo non
omnino ignobile, ac deserti huius regionis,
oppidi q; quod, rationem hanc, disciplinamq;
non probarit. In longinquas enim asperasq;
terras peruenisse grecum sermonem, postq; sedi
bus suis pulsus est, ac patrio nitidq; elegq;
turbatus, certum est: Nam latino lingua,
que magnitudine imperij vniuersum orbem
q; superauerat, ac multis gentib; familiaris
facta erat, precipue autem ad occidentem q
propagauerat, illic quoq; nunc viget, nec
tamen à nutricibus illam ipse quoq; pa-

ventibus q accipiunt, sed à magistris q discunt
à libris q eruunt, atq id cum multo maiore
labore faciant (nervulus enim corp sermo
magis inquinatus est, magisq ad antiquu Rom
no adhorret) non m molestu fuit defatigo
re q studiose illi operam dant, atq in fami
liarem sibi efficerunt, vt pene parum do
mesticum iam habeant: quanto igitur magis
nos curari debemus, in patria nati, et i san
guine eor proceremi, vt antiquum sermonem
recuperemus? Quid si exiguum laborem fugien
tes hoc facere negligemus non tantu expe
rio ornamento, presidioq ad bonas artes care
remus sed in magnam turpitudinem deceus
necessariu incideremus. Amisisse enim nos illu
culpa nostra q inertia dicemur, non recuperas
se autem cum potuerimus, nec nr nec
meritu attribuetur. Graecus iste sermo huius
modi est, vt elegantia qua, explanandaq
omnium artium scientiarumq multitudine
ac nobilitate scriptor parem quendam
omnib qui amorem inijcere debeat. Nec
est quod quisq dissentire possit vnlu
quem, nisi diligens cum relinquat aut pen
sus sibi definitum putet, ad vsq alicuius
scientiam contendendum: Dum enim ipsi
incumbet, aut illi, doctrinaq cui se dedit,

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE FIRENZE

incumbet, Vnà enim ... propriorum sermonis, & præcepta artis discuram. Vellem aliquid maius in me esset, quod nobis polliceret, hoc certè quicquid est, quod longo studio, ac multorum iam annorum exercitatione mihi comparaui, in nobis positum esse existimare debetis. Nec dum enim operæ quicquam, diligentiæ mihi prospiciens remittam, si in hoc munere obeundo, cómodisq; vestris inseruiendo, me præstiterim, vtriusq; effecerit, id mihi honestum, iucundumq; putem. quòd uero uestrum neminem hortari debeo, & in quo auxilij nullum positum est beneficio deos, uereor existimes. Sedatis enim arrectissimis animis, animisq; potentissimorum Regum reconciliatis, campus bonis artibus, ingeniisq; studijs largius patefactus est. Quis enim cum omnia bello flagrabant, vicinumq; maius aliquod malum metuebat, securo animo potuerit studijs uacare liberis? quæ pacis socia sunt, & quietæ alit? atq; otiosis damnum temporibus uberrimos fructus ferunt: Vnde animus Principis nostri uidetur diuinus fuisse, & in tantis tenebris, caliginesq; temporum, quem prospexisse, qui superiore anno in medio rerum turbine, cùm omnia bello arderent, terrâq; ac mari ingens periculo impenderent, hæc studia excitarit, ac domicilium ipsis omnium, quod

quæ in multos annos clausa fuerat, aperuerit
suscitauerat enim subtilis iudicij Iuuenis acer-
bas has discordias ciuo senem habituras, vt de
sanguine rursum bellog autores arma abiectu
ras diuturnumq; posset otium, atq; longam
tempore tranquillitatem consequuntur: quod
dij immortales fecint, vt, ex sceuo animo fue
studia celamus, et è multis, grauibusq; dam-
nis, quæ miseris his temporibus sustinuim,
nos aliquando reficiamus. Dixi.

H1

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE FIRENZE